

כתובות סח

אחרון של פסה- תשע"ה

משה שווערד

1. דף על הדף כתובות דף סח עמוד א

בגמ': המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים.
לכאן' תמוה איך החמיר כ"כ בענינו להשוות מעלים עיניו מן הצדקה לעובד עבודה זרה.
וביאר בערבי נחל (פר' בהעלתך דרוש ב') דהעונש של עבודת כוכבים הוא ונכרתה הנפש הוא מישראל (שם י"ט י"ג)
היינו שנפשו מתנתקת ומבודדת מעדת ישראל.
והנה כל ישראל הם קומה שלמה, וכמו שטבע האדם שחס ודואג לכל אבריו מראשו ועד כף רגליו, ואפילו לאצבע קטנה שברגלו, כן הוא מטבעו שהוא מרחם ודואג לכל אחד ואחד מישראל יהי' מי שיהי'. אבל מי שמעלים עיניו מן הצדקה ואינו מרחם עליהם, סימן הוא שנפשו נכרתה מהם דאין לו שייכות לעדת ישראל, כיון שאינו חס ומרחם עליהם.

2. קובץ שעורים בבא בתרא אות נא

[דף י ע"א] המעלים עיניו מצדקה כאילו עובד ע"ז, ביאור זה, דעובד ע"ז הוא מפני שסבור שבידה להטיב ולהרע והמעלים עיניו מצדקה הוא ג"כ מפני שסבור שיש כח בממונו להטיב לו וחסרון הממון יריע לו אבל כבר כתוב לא יועיל הון ביום עברה, ואם נגזר עליו עונש לא יצילוהו ממנו, ועוד צריך לידע, כי ע"י מה שמחסר ממנו לצדקה, ינצל מחסרון באופן אחר, כמעשה דבני אחתיה דריב"ז וה"ה בגופו, כשטורת ויגע לדבר מצוה או שמתבזה בשבילה, ינכו לו עי"ז בטורת ובזיון ממקום אחר

• ספר תהילים פרק כג

(ו) אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתי בבית ידוד לארך ימים

3. ספר פרדס יצחק

א' גמ' [אמר היינו דאמר רבי אלעזר וכו'] שאלמלא הן היינו חוטאין בכל יום ויום. יל"ע הרי מירון זה לרין רק לנו שאינו רוצה ליתן, וא"כ מאי מועיל מה דאיכא רמאים, הרי הכל תלוי בדעת הנותן וכלפי שמיא גליא אס מה שאינו נותן הוא משום שירא שמא רמאי הוא או משום שאינו רוצה ליתן כלל, ואפשר לומר דמשמע מהפסוק דבמה שקורא העני אל ה' יהיה בך טעם, ולכאורה קשה שהרי גם בלא קריאה איכא טעם במה שאינו נותן לדקה, אלא ע"כ חזינן מזה דהעונש חמור טפי כשהעני קורא אל ה', חסו כוונת הגמ' דלא יקרא הו העני להשי"ת משום דכל אחד יאמרו שאם היה יודע שאינו רמאי היה נותן לו דקה, ואינו קורא אל השי"ת רק בני שאינו נותן בלי סיבה, וכוונת הגמ' דטעם חמור זה שיקרא העני לה' לא יהיה.

4. ספר פרדס יצחק

א' גמ' כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת

לה, [ועיין בתורת חיים בנפש ב"ב דף י"ג] שביאר דהטעם שחייב ליתן דקה הוא כדי שידע האדם ויעלה על לבו כי לה' הארץ ומלוואה וכל מה שיש בידו אינו שלו אלא בא מהשי"ת ועי"ז יקבל עליו עול מלכות שמים, ונמנע דמי שאינו נותן דקה ואומר בלבו כחי ועוואם ידי עשה לי את החיל הזה, הרי הוא פורק עול מלכות שמים וכאילו עובד עבודה זרה.

5. שערים מצויינים בהלכה

דף סח. שאלמלא הן היינו חוטאין. פרש"י
שאנו מעלימין עין מן העניים, אבל
עכשיו הרמאים גורמים לנו. גראה לפרש על
דרך זה, דהיה לנו להביט בעינינו לכל עני ועני
ליתן לו כפי מה שצריך שחייבה התורה אותנו,
ואין אחד דומה לחבירו כדאיתא לעיל, ובשו"ע
יו"ד (סי' רנ) ומזה אנו מעלימין העניים, ועל
זה יש מליצת זכות, אבל אם ע"י הרמאין
מעלימין מכל וכל בודאי הוא חטא גדול. ועי'
בפני יהושע שביאר באריכות.

6. בית הבחירה למאירי מסכת כתובות דף סח עמוד א

אע"פ שביארנו שכל שרואין את העני מתפרנס דרך כבוד אין ראוי מפני זה למשוך יד שלא ליתן לו מכל מקום כל שנודע לנו שהוא עני מעיקרו והוא מרבה בקבלת הצדקה עד שלקח מהם כלי כסף וכלי זהב הרי זה ודאי רמאי ולא היה צריך לכך אלא שהוא מחביא את עצמו ומהדיש את גופו כדי להתפרנס מן הצדקה ומשנודע לנו כן אין נזקקין לו ועל זו אמרו בואו ונחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם היינו חוטאים שנאמר וקרא עליך אל י"י והיה בך חטא ואף הם נענשין בכך והוא שאמרו המסמא את עינו כלומר שמראה עצמו כאלו עינו סמויה וכן בדרך זה המקפח את שוקו והמצבה את כריסו כדי להעיר לב ההמון עליו לפרנסו והוא אינו צריך אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך ומכל מקום לא יהא אדם פוטר עצמו במחשבה זו עד שידע הדבר בבירור הרי אמרו כל המעלים עינו מן הצדקה כאלו עובד ע"ו:

7. ספר פרדס יצחק

(ה) גמ' המוקבל צדקה ואין צריך לכך סופו אינו נפטר
מן העולם עד שיבא לידי כך. יל"ע הרי אמרין
לעיל דיש לו ואינו רוצה להתפרנס תורין ונפרעין ממנו לאחר
מיסה, אלמלא דמשכמת לה שימות כשיש לו ממון, וי"ל דהכא מיירי
במערים ואומר שאין לו דאז נעש, אבל לעיל מיירי שאומר שיש
לו אלא שאינו רוצה להתפרנס ונותנים לו מתחלה רק לשם הלואה
ולכן לא נעש, ועוד י"ל דטונת הנרייתא דיהיה לו תקופה בחייו
שיבא לידי כך, ומ"מ אפשר דאח"כ יעשיך ולא יטוּך חו לנדקא.

8. ספר פרדס יצחק

ז' גמ' במחרישה דכספא. פי' במגרידה דכספא שמגדין זו
בני אדם, דודאי אין דרך לעשות מחרישה ממש של כסף
ופשיטא דמכריחין אותו למכור, וכוונת הגמ' לחזור מתי' דרז
זכיד לעיל, דודאי גם מטה ושולחן אינו צריך למכור, והא דאמרין
בצרייתא דחייב למכור מיירי במחרישה דכספא, והטעם דחייב
למכור מבואר בשיטה בשם תלמידי רבינו יונה דכיון שאין דרך
לעשות תשמיש זה מכסף רק אחד מני אלף לכן מחייבין אותו
למכור כלי זה, וז"ל למה לא קאמר "אלא"י.

9. שערים מצויינים בהלכה

לפרנסה שמין באב. פרש"י בת יתומה שבאת
לינשא נותנין לה כפי אומד שאנו
בקיאין באביה אם היה וותרן או קמצן. פי'
וכזה מפרישין מנכסים שנשאר, כ"כ
הריטב"א. אבל התוס' לעיל (נ: ד"ה ומאי)
כתבו, דאין נותנים לעולם יותר מכדי עישור
נכסים, והא דשמין היינו לגרוע מן עישור
והביאו ראיות על זה. ועי' במאמר הבא.

10. ספר פרדס יצחק

(א) גמ' [דרשינן משמך הלכה כר' יהודה²¹ ובר' ומי אמר רבא הכי והתניא ובר'. יל"ע דלמא סבר רבא דר' יהודה מיירי רק בהשאלה דגלי דעמיה, אבל בלא השאלה סבר דנותן עישור נכסים וכהה"ל של הגמ' לעיל²², וי"ל דס"ל להגמ' דלא מסתבר לומר דפליגי שמואל ורבא בדברי ר' יהודה²³.

(ב) גמ' שם. יל"ע לשיטת ר"ח בתוס' לעיל (דף ג' ע"ב, ד"ס ומ"י ע"ה) דסבר דרק לפחות מעישור נכסים סבר ר' יהודה דשמין באב, אבל להוסיף על עישור נכסים אין שמין באב, א"כ נימא דרב מיירי באופן דהאב הוא ווסרן וטמן יומר מעישור נכסים ולכן קאמר דנותן רק עישור נכסים, וכאן לא שיך לתרץ מה שכתבתי לעיל (למ"י) דרבי קתמא קמי דמשמע דכלל אופן נותנים עישור נכסים, דא"כ מאי משי הגמ' דרב לא מיירי באמדיה, הא רבי קתמא קמי דמשמע ככל אופן.

11. שערין מצויינים בהלכה

שם ע"ב אם באו כולם להנשא כאחת חולקות בשוה. כתב הרמ"א (סי' סב) בשם ספר חסידים דאין לעשות חופת שתי אחיות ביחד. וצריך לפרש דאפי' כולם ביום אחד מ"מ אין החופה ביחד, ועוד דהא דבאו כולם להנשא כאחת אין הכרח לפרש כאחת ממש, אלא בזמן אחת בחודש אחד ואפי' בשבוע אחת, ואפי' נמצא בשעה אחת ואינן במקום אחת.

12. שערין מצויינים בהלכה

שוכרות להן בעלים. פרש"י שישאו אותן עד שלא יבגרו ומוציאים להם פרנסתם. משמע שנותנין להם ממון כדי שישאו אותן, וכן פירש בשטמ"ק בשם תלמידו ר"י שוכרות להן בעלים אם אינן מוצאות בעלים בחנם, יש להן לשוכרן. פי' ליתן להם ממון, וואע"ג דאיתא במס' קידושין (ע.) הנושא אשה לשנן ממון הויין לו בנים שאינם מהוגנין כו', מ"מ אין עצה אחרת להן. ויעי' ברש"ש שהוא מפרש כפשוטו ששכרו אנשים שיאמרו שישאו אותן בכדי להוציא הפרנסה המגיע להן, ואח"כ יוכלו לישב להמתין עד אשר ימצאו אנשים הגונים להם.

ב גבו' נאם באו להנשא כולם כאחת נוטלת עישור אחד^ג
 וכו' אלא נוטלות כאחד^ד ת"ר הבנות בין בגרו עד
 שלא נישאו ובין נישאו^ה עד שלא בגרו^ו וכו' אף איבדו
 פרנסתן^ז כיצד הן עושות^ח שוכרות להן בעלים ומוציאין
 להן פרנסתן. לכאורה ר"ל שיוסיפו משלום למי שישא אותן, שזה
 מגביר את סיכוייהן למצוא בעלים מיד^ט, אמנם עיין ברש"ש
 שמפרש דישכרו אנשים שיאמרו ששקר שנסאו אותן בכדי להוציא
 הפרנסה קודם שתיצגרו, ואח"כ יוכלו לישב ולהמתין עד אשר
 יקרה לה איש הגון, וזוה מוזן היטב דקאמר "שוכרות", ולכאורה
 ז"ע שהרי ודאי ע"פ דין אין לה רשות ליטול פרנסתה בכה"ג,
 והאין לנו מיעשים לה שמעשה שלא דין^י (ועוד דילכו האמין לב"ד
 לומר ששקר הוציא את העישור נכסים ויזילו ז"ד מינה^{יא})
 ואפשר לפרש קצת באופן אחר שישכרו בעלים שיקדשה באמת
 ואח"כ יגרסנה^{יב}, וזוה מוזן הרבוא דברייתא דקמ"ל דאע"ג
 דהו רק לפי שעה אפ"ה יכולה להוציא מידן פרנסתה^{יג}.

ט גבו' בגרה אינה צריכה למחות. פי' אינה צריכה להתרות
 האמין שיזילו אותה ויתנו לה עישור שלה קודם
 שתיצגר^{יד}, ועיין בהרא"ש (סי' י"ד) בשם רבינו יונה שכתב דמיירי
 כשצגרה אחר שמת האב, אבל אי צגרה בחיי האב אין לה עישור
 נכסים, דלא תיקנו חכמים עישור נכסים רק למי שמת והניח בנות
 קטנות יעו"ש באריכות^{יז}, אבל הרמב"ם (פ"כ מהל' אישות הי"ג) כתב
 בהדיא דגם כשצגרה בחיי האב יש לה עישור נכסים, ולכאורה
 ז"ל דבלא מיתונא דחייב למחות וכדאמרינן לקמן צריכה למחות
 מיד כשמת אביה, דלא שייך לומר שמתתה קודם שתיצגר, שהרי
 כבר צגרה.